

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1868.

ΤΟΜΟΣ ΙΘ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 443.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ ΤΙΝΑ
ΤΩΝ

ΠΕΡΙ ΑΧΡΙΔΟΣ

Δημοσιευθέντων ἐν τῇ ΠΑΝΔΩΡΑΙ.

ΥΠΟ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ ΔΗΜΙΤΣΑ

γυμνασιάρχου ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἐάν ἡ τούτων ἄγνοια οὐδένα φέρει κίνδυνον,
ἀλλ' οὖν πρὸς ἱστορίαν εἰπεῖν τινα οὐκ ἄτοπον.

Ο Κ. Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ ὑπ' ὅψιν ἔχων τὰ περὶ Ἀχρίδος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων γεωγράφων καὶ ἱστορικών παρεκβατικῶς μνημονευόμενα καὶ πρὸς τούτοις ὅσα τῶν νεωτέρων τινὲς μονογραφικῶς διεπραγματεύθησαν περὶ ταύτης, ὧν τελευταῖον ἠξίωσε νὰ συγκαταλέξῃ καὶ τὸν ταῦτα γράφοντα, καὶ προτιθέμενος νὰ διευκρινήσῃ μὲν πᾶν ὅ, τι συγκεχυμένον, νὰ συμπληρώσῃ δὲ καὶ τὸ κενόν, ἀναντιβρόντως πολλοῦ ἐπαινοῦ ἄξιός ἐστιν ἐπὶ τῇ εὐγενεὶ ταύτῃ προθέσει, ὑπ' ἧς ἐμπορούμενος ἐδημοσίευσεν πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν διὰ τῆς περισπουδάστου Παρθώρας (1) μικρὰν μονογραφίαν, ἀποσπά-

σας αὐτὴν ἐκ τινος ἀνεκδότου συγγράμματος αὐτοῦ.

Τοῦτο δὲ ποιῶν ὁ Κ. Αραβαντινὸς ἔπεισε, φαίνεται, ἑκυτὸν καθ' ὁλοκληρίαν ὅτι πληρέστατα τοῦ σκοποῦμένου ἐπέτυχεν· ἤθελε δ' ἀναμφιβόλως πεισθῇ καὶ ὁ τῇ ὑποθέσει ἐνδιαφερόμενος ἀμερόληπτος ἀναγνώστης, ἂν τὰ ἐν αὐτῇ ἦσαν ἢ πλεονα ἢ κρείττονα ἢ καὶ ἴσα μὲν, ἀλλ' ὅλως νέα καὶ δὴ διάφορα πάντων τῶν καὶ ἄλλοις μὲν γεγραμμένων περὶ τῆς ὑποθέσεως κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ ὑπ' ἐμοῦ δὲ δημοσιευθέντων κατὰ τὸ 1859 ἐν τῇ Παρθώ-
ρα (1) καὶ ἐν ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ, ἣν γράφων πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχε καὶ ὁ Κ. Αραβαντινός. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος οὐ μόνον εἰς οὐδεμίαν τῶν προειρημένων περιπτώσεων ἀνήκουσιν, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ἐξελέγχονται καὶ ἡμαρτημένα κατὰ τὰ λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν καὶ ἐπειδὴ, κατὰ Πολύβιον, ὁ ἀγαθὸς κριτὴς οὐκ ἐκ τῶν παραλειπομένων, ἀλλ' ἐκ τῶν λεγομένων πρέπει νὰ κρίνῃ τὰ πράγματα, τούτῳ ἐπόμενος, δίκαιον ὑπολαμβάνω καὶ μάλιστα καθήκον μου θεωρῶ νὰ γράψω τινὰ, πρὸς τὴν τῶν ἐσφαλμένων διόρθωσιν ἀφορῶντα, τὰ ὅποια οὐδόλως ἀμφιβάλλω ὅτι θέλει ἀσμένως ἀποδεχθῇ ὁ Κ. Αραβαντινός, εἰ δὲ μὴ, αὐταρκεὶς ἐχέτω παρκαμύθιον τὸ τοῦ ποιητοῦ Ἀγάθωνος παρὰ τοῦ Ἀθηναίου πρρωδοῦμενον (2).

(1) Τόμ. ΙΗ', σελ. 310 καὶ 327.

(1) Τόμ. Ι', σελ. 1 καὶ 84.

(2) Ἀθην. Δειπνοσοφ. ὅ σ. 211.

τήριον ἐκ 250 περίπου θεατῶν συγκείμενον, ὅτι ἐν-
τός μιᾶς ὥρας θ' ἀπηγγονίζετο ὁ καταδικασθεὶς.

Εὐθὺς πάντων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς
τὸν δυστυχῆ τοῦτον, περιέργῃ νὰ ἴδωσιν ἐποῖον ἐν-
τύπωσιν προὔξινετο αὐτῷ ἡ καταδίκη· ἀλλ' εἶδον
αὐτὸν ὥς καὶ πρὶν ἀτάραχον, διότι βεβιαίως θὰ προέ-
βλεπε τὴν ἀπόφασιν.

Ἐν τῷ δικαστήματι τῆς μιᾶς ὥρας συνωμίλει μετὰ
τοῦ παρ' αὐτῷ ἱερέως, καὶ μόνον δις παρετήρησε τὸ
ὠρολόγιον. Ὅτε δὲ ἀνήγγειλον αὐτῷ ὅτι ἐφθασεν ἡ
ὥρα, ἦλθε πρὸς τὸν ἵππον τοῦ σταθερῷ τῷ ποδὶ,
ἀνέβη αὐτὸν καὶ διευσθύνθη ἐν μέσῳ τῶν δεκαπέντε
δικαστῶν πρὸς τὴν ἀγχόνην, ἡ μᾶλλον πρὸς γη-
ρικὸν σχοῖνον, εἰς κλάδον τοῦ ὁποῦ εἶχον προσαρ-
τῆσαι τὸ σχοινίον. Τὸ διάστημα ἦτο ἐπτακοσίων ὥς
ἑγγιστα μέτρων. Καὶ ὅτε ἐφθασεν ἐπέβησεν, ἀνέβη
εἰς θρανίον καίμενον ὑπὸ τὸ σχοινίον καὶ ἀπήτησε
νὰ ἀναγνώσῃ τὴν κατάθεσίν του.

Καὶ ὑπήκουσε μὲν ὁ ῥήτωρ· ἀλλ' ἡ κατάθεσις ἦτο
συγκεχυμένη τις ἐκθεσις περὶ τῆς ἀθωότητός του,
περιέχουσα καὶ βιογραφικὰς εἰδήσεις τοῦ καταδι-
κου. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ἡρώτησε πόσον χρόνον
ἐχούρηγον αὐτῷ ὅπως ἐμιλήσῃ.

— Τριάκοντα λεπτά, ἀπεκρίθησαν.

Ὁ καταδικασθεὶς ἦτο ὁλος ἀγράμματος, ὠμίλη-
σεν ὁμως εὐσταθῶς, καὶ χωρὶς διόλου νὰ ταραχθῇ
ἢ φωνῇ του. Ἰδοὺ τί εἶπε·

— Κύριοι καὶ ἐντιμοὶ πολῖται τῆς κομνησίας
Μόργαν, ἀποθνήσκω ἀθῶος, ἀλλὰ καὶ γενναῖος· οὔτε
δάκρυ θὰ χύσω ἔμπροσθεν ὑμῶν. Εἶμαι ἀθῶος· ὁ
θεὸς τὸ γινώσκει. Ἀφίνω ἀξιόλογον γυναῖκα καὶ
τέσσαρας νέας θυγατέρας· πρέπει νὰ τὰς ἀφήσω,
τὰς ἀγαπητάς μου αὐτάς· πλὴν δὲν ἐντρέπομαι ἀ-
ποθνήσκων. Ἐλπίζω ὅτι οἱ συντοπίται μου θὰ φρον-
τίσουν διὰ τὴν οἰκογενεῖάν μου.

Ἐξηκολούθει δὲ λαλῶν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅτε
εἰδοποιήθη ὅτι παρήλθον τὰ τριάκοντα λεπτά. Αὐ-
τὸς ὁμως ἐζήτησεν ἔτι δέκα, ἅτινα καὶ ἐχορηγήθη-
σαν. Καὶ περιελθὼν τοὺς μὲν ἐνηγκαλίσθη, τῶν δὲ
ἔλαβε τὴν χεῖρα καὶ πάντας συγχωρῶν. Μετὰ ταῦτα
ἀνέβη εἰς τὸ θρανίον, ἔβαλε μόνος τὸ σχοινίον εἰς
τὸν λαϊμόν του καὶ ἐζήτησε νὰ μακρύνωσιν ὀλίγον
αὐτό.

— Εἶδα, εἶπε τοιαῦτα παιγνίδια· καὶ ἂν δὲν μα-
κρύνεσσι τὸ σχοινίον, θὰ μείνω κρεμασμένος· πέντε
λεπτά ἔως οὐ ἀποθάνω.

Ἀπεκρίθησαν ὁμως ὅτι τὸ σχοινίον ἦτο ἀσχετὰ
μακρὸν.

— Κύριοι! ἐπανελάθε, μετ' ὀλίγον δὲν θὰ ὑπάρ-
χω. Ἀποθνήσκω ἀθῶος· φροντίσατε διὰ τὴν οἰκογεν-
εῖάν μου...

Καὶ ἀπηγγονίσθη! ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ μικρὸν παρε-
τηρήθη ὅτι ὀρθῶς εἶπεν ὅτι δὲν θ' ἀπέθνησκεν εὐθὺς,
ἐμάκρυναν τὸ σχοινίον καὶ ἀνύψωσαν αὐτόν· ἀπέ-
θανε δὲ πάραυτα.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

Κατεδείξαμεν ἐν ταῖς προηγουμέναις (2) τὴν πρῶ-
την ἑλληνιστὶ ἐκδοθεῖσαν ἐφημερίδα πρὸ τοῦ 1824
ἔτους. Μετ' αὐτὴν καὶ ἄλλαι τινεὶ ἐφάνησαν ἐν τῇ
Δύσει, ἀπὸ δὲ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος μέχρι
τῆς σήμερον πολλὰ ἐπέλαμψαν καὶ ἐπιλάμπουσιν
εἰς τὸν ἑλληνικὸν ὀρίζοντα, θησαυροὶ μὲν ὥς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον, οὐδὲν ἦττον ὁμως πολλαπλασιαζόμε-
ναι ἀδιακόπως. Καὶ τούτων τὴν ἀναγραφὴν ἀξιοῦ-
σιν οὐ μόνον ἡ φιλογλοιοῦσα πολυπραγμοσύνη, ἀλλὰ καὶ
ἡ δικαιοσύνη ἡ ἱστορικὴ· διότι, καθὼς παραδίδεται
εἰς τὴν ἀθανασίαν καὶ τοῦ τελευταίου στρατιώτου
τὸ ἀνδραγαθήμα, τὸν αὐτὸν τρόπον πρέπει νὰ δει-
κνύσῃ καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν λογίων ἐκείνων, αἵ-
τινες καὶ κάλαμον καὶ ὄπλα διαχειριζόμενοι, καὶ
δημοσιογραφοῦντες καὶ παλαῖοντες, συνετέλεσαν εἰς
τὴν εὐδωσιν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος. Ἀλλ' ἡμεῖς πε-
ριοριζόμεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν ἀπαριθμητικὴν
τῶν μέχρι τῆς ἰδρύσεως τῆς βασιλείας, κύριον ὁδη-
γὸν ἔχοντες ἄρθρον κατακεχωρισμένον ἐν τῷ Χρό-
νῳ, ἐφημερίδι ἐπὶ ἑξ. περίπου μῆνας ἐκδοθείση ἐν
Ναυπλίῳ τὸ 1833 ἔτος ὑπὸ τοῦ Κ. Ι. Φιλήμονος,
τοῦ μετὰ ταῦτα συντάκτου τοῦ καὶ νῦν ὑπάρχον-
τος *Λιῶρος*. Καὶ ναὶ μὲν αἱ εἰδήσεις τοῦ *Χρόνου*
ὡς εἰδήσεις *στατιστικαὶ* δὲν εἶναι ἄρτιοι· διότι οὔτε
οἱ συντάκται, οὔτε οἱ ἐκδόται ἢ οἱ ἰδιοκτῆται ἔνο-
μάζονται, οὔτε ἀκριβῶς· πότε ἤρχισε καὶ πότε ἔ-
παυσεν ἡ ἐκδοσις διαλαμβάνουσιν, οὔτε πόθεν μετε-
χομίσθησαν τὰ πιστῆριά καὶ ἄλλα τοιαῦτα μαθηά-
νομεν ἐξ αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ ὅπως ἔχουσιν εἶναι πολὺ-
τιμοι. Εἰς ταύτας δὲ προτιθέμεθα καὶ ἄλλας τινὰς,
παρακχλιδύοντες τοὺς λεπτομερέστερόν τι γινώσκον-
τας νὰ διακοινώσωσιν αὐτὸ πρὸς τὴν *Παρδώραν*,
ὅπως συμπληρωθῇ ἡ εἰδήσις (6).

(2) Πανδ. τόμ. ΙΖ', σελ. 347.

(6) Κατὰ τὰς δεθείσας ἡμῶν πληροφορίας πληροφορίας παρὰ
τοῦ Κ. Ι. Φιλήμονος, αἱ δύο κατὰ πρῶτον ἰδρυθεῖσαι τυπογρα-
φαί ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρξαν ἡ τῶν Καλαμῶν, μετακείμεναις ἐκ
Τεργέστης τὸ 1821 ὑπὸ Δημ. Γψηλάντου, καὶ ἡ τῆς Κορίνθου,
σταθεῖσα τὸ 1822 ἐκ Λιθόρρου ὑπὸ Ἰγνατίου τοῦ Ἀρτῆ καὶ Ι.
Καρατζᾶ τοῦ ἡγεμόνος. Ἐκ τῆς πρώτης ἐξεδόθη ἡ *Εὐλαμπία* καὶ
ἡ *Σάλας*, καὶ ἡ *Ἐκδοτήριος*, ἡ δὲ δευτέρα ἐχρησίμευσεν εἰς
τύπων τοῦ πρώτου Συντάγματος καὶ ἄλλων ἔργων τῆς Κυβερ-
νήσεως. Περιέργῃ εἶναι αἱ περιπέτειαι τοῦ δευτέρου τούτου τυ-

Πρώτη ἐφημερίς ἐδημοσιεύθη τὸ 1821 χειρόγραφος κατὰ τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*Εφημερίς Αἰτωλική*». Περιωρίζετο δὲ κυρίως εἰς διακοίνωσιν ἐγγωρίων εἰδήσεων, καὶ ἐξαιρέτως πολεμικῶν· ἀλλ' ἡ διάρκεια αὐτῆς ὑπῆρξε βραχυτάτη.

Δευτέρα ἐπίσης χειρόγραφος ἐφάνη τὸ αὐτὸ ἔτος ἐν Γαλιζιδίῳ, περὶ ἧς γράφει ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ παρακειμένη ἐπιστολῇ ὁ Κ. Κ. Σάθας.

Τρίτη ἰδρύθη ἐν Καλάμαις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δευτέρης ἐξεμφυλίας τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1821), ἡ «*Ἑλληνικὴ σάλπιγξ*», ἧς τινος ἐν ἡ δύο φύλλα ἐξεδόθησαν, διότι ὁ παρὰ τοῦ Δ. Ἰψηλάντου προσκληθεὶς εἰς σύνταξιν αὐτῆς Φαρμακίδης δὲν παρέδεχθη τὴν προεξέτασιν τῶν ἀρθρῶν εἰπὼν αὐτὴν δεσποτικὴν. Ὁ *Χρόνος* ἀξιοῖ, εὐλόγως νομιζόμεν, ὅτι ἕνεκα τοῦ πολέμου ὁ Ἰψηλάντης ἐθεώρει ἀναγκαίαν τὴν εἰς χεῖρας ἐνὸς σύμπληξιν πασῶν τῶν δυνάμεων.

Τετάρτη ἐξεδόθη τὸ 1824 ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἑλληνικὰ Χρονικά*», πεισόντα καὶ αὐτὰ ἐνδόξως μετὰ τοῦ Μεσολογγίου. Συντάκτης αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ φιλέλληνας Γερμανὸς Μάγερ.

Πέμπτη ἐξεδόθη ἐν Ἰδρᾷ τὸ αὐτὸ ἔτος (1824) «*Ὁ φίλος τοῦ νόμου*, ἡ ἡ ἐφημερίς τῆς διοικήσεως καὶ τῆς Ἰδρας», συντάκταν ἔχουσα τὸν ἰωσήφ Κιάππε, Ἰταλὸν μὲν τὸ γένος, Ἕλληνα δὲ τὴν καρδίαν.

Ἐκτη ἐφάνη ἐν Ἀθήναις τὸ 1824 ἡ «*Εφημερίς Ἀθηνῶν*», συντασσομένη ὑπὸ Γ. Ψύλλα, διαρκέσασα μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1820 εἰσβολῆς τοῦ Κιουταχῆ. Κατὰ τὸν *Χρόνον* τὴν ἐφημερίδα αὐτὴν ὑποστήριζεν ἡ ἐν Λοιδίνῳ φιλελληνικὴ ἐταιρεία.

Ἐβδόμη τετράγλωσσος, ἥτοι ἀγγλική, γαλλικὴ, ἰταλικὴ καὶ γερμανικὴ ἐδημοσιεύθη τὸ 1824 ἐν Μεσολογγίῳ ὁ *Ἑλληνικός τηλεγράφος* ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ κόμητος Γάμπα, ἀσχολουμένη μὲν καὶ εἰς τὰ ἐγγώρια, σκοπὸν δὲ μὴ κύριον ἔχουσα τὴν διά-

πογραφίαν. Οἱ δωρεαὶ ὑποθέτονται, καὶ οὐχὶ ἀτόπως, ὅτι οὐδεὶς ἐν Ἑλλάδι ἠγίνωσκε τὰ τῶν τυπογραφίων, ἔθεσαν ἐν κιβωτίῳ τὸ πιστότηρον κατὰ πάντα συντηρούμενον, καὶ παρ' αὐτῷ τὰ στοιχεῖα, τὰς στοιχειοθέτας, τὸ μελανωτῆριον καὶ τὰ λοιπὰ ἀργαλεῖα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ κιβώτιον ἰγνέτο ἐκ τοῦτου τρισμύριστον καὶ ὑπερβαρὲς, πάντες ἠπέρουν πῶς νὰ μετακομίσωσιν αὐτὸ ἀπὸ Κιγχρῶν, ὅπου εἶχεν ἀποδοθεῖ, μέχρι Κορίνθου, διότι ἄμαξαι δὲν ὑπῆρχον τῷ καιρῷ ἰκαίνοι, Μαυροκερδαῖος δὲ καὶ Νίγρης καὶ Κωλέττης, οἵτινες ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς ἐξέτιμων τὰ ἐκ τοῦ τύπου ἀγαθὰ, ἐλυπούντο καὶ συμπιέροντο τὰς χεῖρας. Ὑπολαβὼν τότε ὁ Κ. Ι. Φιλήμων, νεανίας μὲν ἀλλὰ μαθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ τῶν τυπογραφίων, εἶπεν ἑαυτὸν ἱκανὸν νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν μετακομιδὴν· ἀλλ' οὐδεὶς συγκατατίθετο εἰς τὴν πρότασιν, προτίθειαν νεανικὴν ὑπολαμβάνων αὐτήν. Ἐπὶ τίλους βιασθέντες ἐνέδωκαν, καὶ ὁ νῆος Φιλήμων καταβὰς εἰς τὸν λιμένα ἤνοιξε τὸ κιβώτιον, διέλυσεν εἰς τεμάχια τὸ πιστότηριον, καὶ φορτίσας αὐτὸ καὶ τὰ λοιπὰ εἰς ὑποζύγια μετέφερεν εἰς Κορίνθον πάντων θαυμαζόντων· ἵκετ' δὲ συνήρμωσεν ἐκ νῆου καὶ ἔστησεν αὐτὸ. Τὴν δὲ στοιχειοθεσίαν ἀνέλαβεν ὁ ἐκ Κωνσταντίνου Τίμπας.

δοσιν δημοκρατικῶν δοξασίων εἰς τὴν Εὐρώπην. Διήρκεσε δὲ ἔτος ἕν.

Ὀγδόη προέκυψεν εἰς φῶς τὸ 1825 ἐν Ναυπλίῳ ἡ «*Γενικὴ ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος*» ἀνήκουσα εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Κατὰ τὴν ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου 1825 ἀπόφασιν τοῦ βουλευτικοῦ καὶ τὸ ἀπὸ 29 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς διάταγμα τοῦ ἐκτελεστικοῦ σώματος, ἡ ἐφημερίς αὐτὴ συνεστήθη «ἵνα δημοσιεύῃ τὰ πρακτικὰ τῆς διοικήσεως καὶ κοινοποιῇ ἐν τάχει τὰς εἰδήσεις ὅσαι μάλιστα ἀποβλέπουσι τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ». Ἀνετέθη δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ διατάγματος ἡ σύνταξις εἰς τὸν Θεόκλ. Φαρμακίδην ὀνομασθέντα «ἐφημεριδογράφον τῆς διοικήσεως καὶ ἔχοντα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ τὴν τυπογραφίαν τῆς διοικήσεως, συγκεκριμένην ἀπὸ τρεῖς πιστῆρια μετ' ὅλα τὰ ἀναγκαζία των». Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἐφάνη τὴν 7 Ὀκτωβρίου. Διεδέχθη δὲ τὸν Φαρμακίδην ὁ Γ. Χρυσήδης.

Ἐνάτην τάσσομεν τὴν πρῶτον μὲν ἐν Ἰδρᾷ, εἰτα ἐν Αἰγίνῃ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1827 φανεῖται ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Ἀνεξάρτητος ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος*», παρπατείνασαν τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς μέχρι τοῦ 1828, ἔκτοτε δὲ πολλάκις ἀποθάνουσιν καὶ πολλάκις ἀναζήσαν. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀπεδόθη καὶ ἐτηρήθη ἄχρι τῆς σήμερον ὡς ἐπώνυμον εἰς τὸν πρῶτον αὐτῆς θεμελιωτὴν, τὸν ἐξ Ἰδρας Παντελὴν. Περίεργος δὲ εἶναι ὁ ὀρισμὸς ὃν ἔδωκεν αὐτῇ εἰς ἐκτὴν εἰπούσα ὅτι ἐκλήθη ἀνεξάρτητος διότι εἶναι «ἀνεξάρτητος μόνον, ἀπὸ τὴν μονήρην μοναρχικὴν καὶ ἀριστοκρατικὴν ἐπιθεώρησιν... Ἰδοὺ ἀλευρωμένοι ἀλφάβητοι, ἡ ἐξήγησις τῆς ἀνεξαρτησίας».

Δεκάτη ἐξεδόθη τὸ 1830 ἐν Ναυπλίῳ ὑπὸ Ἐμ. Ἀντωνιάδου, τοῦ μετὰ ταῦτα ἐκδότου τῆς *Ἀθηναῖς*, ἡ *Ἡὼς*, φιλολογικὴ μὲν ἰδίῳ κατ' ἀρχάς, παρεκκλίνας δὲ μετὰ ταῦτα εἰς πολιτικά. Παθοῦσα συνεχεῖς ἐκλείψεις, ἔδυσεν ἐπὶ τέλους τὸ 1831 ἔτος. Ταύτην δὲ διεδέχθη

Δεκάτη πρώτη ὁ δυσώνυμος *Ἀπόλλων*, ἐν Ναυπλίῳ μὲν τὸ 1831 ἰδρυθεὶς, μετακομισθεὶς δὲ εἰς Ἰδραν, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐθνοκτονίου ἐκείνης ἀντιπολιτευσεως, ἧς ἕνεκα καὶ σήμερον ἔτι ταλαιπωρεῖται ἡ πατρίς.

Μετὰ τὸν *Ἀπόλλωνα* ἐφάνησαν ἐν Ναυπλίῳ τὸ 1832 ἡ *Ἀθηνα* τοῦ Ἐμ. Ἀντωνιάδου, ὁ *Ἑλληνικός καθρέπτης* τοῦ Α. Παπαδοπούλου Βρεττοῦ, ἡ ἐν Ἰδρᾷ *Ἑλληνικὴ μέλισσα*, ἡ ἐν Αἰγίνῃ *Ἑθνικὴ*, ἴσως δὲ καὶ ἄλλαι.

Κατὰ τὸν *Χρόνον*, γεννηθέντα τὴν 4 Μαΐου καὶ ἐκπνεύσαντα τὴν 14 Σεπτεμβ. 1833, διότι ὁ συντάκτης αὐτοῦ ἐδυσκολεύετο νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς ὁρους τοῦ περὶ τύπου νέου νόμου, ἐκ δύο αἰτίων ἐγεννήθησαν αἱ ἀνωτέρω ἐφημερίδες, «πρῶτον ἀπὸ τὴν μόρφωσιν τῶν στάσεων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον,

καὶ δεύτερον, ὅτι γενικώτερον χαρακτηρὰ εἶχον τὸ συνηγορεῖν ὑπὲρ ἐνὸς ἢ περισσοτέρων, ἐναντίον ἄλλων, θεωρεῖσθαι ὡς *δευτέρου λόγου* ἴδια τὰ φηρόντα πρὸς ἀληθῆ ὑπεράσπισιν τῶν δημοσίων δικαίων κυριώτερα χρῆται.»

Καὶ ταῦτα μὲν ἔγραψεν ὁ Χρόνος πρὸ πάντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν· δυστυχῶς ὅμως καὶ σήμερον ὁ δεύτερος τῶν λόγων αὐτῶν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων τὸ ἐπικρατέστερον στοιχεῖον· οὐδὲ νομίζομεν δυνατὸν νὰ γίνη ἄλλως· διότι, καθὼς ἐπὶ τῆς γλώσσης ἀδύνατον νὰ ὀρισθῶσι κανόνες ὀριστικοὶ καὶ ἀμετάβλητοι ἐνὸς δὲν γεννηθῶσιν ἔξοχοι συγγραφεῖς, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς, ἐνὸς δὲν ἀναδειχθῶσιν ἄνδρες οὐχὶ ἀπλῶς προσδεύοντες, ἀλλὰ καὶ διὰ σταθερότητος καὶ ἀκισθήλου εὐκρινείας παντὶ σθένει ὑποστηρίζοντες καὶ ἐφαρμόζοντες τὰς μεγάλας ἀρχὰς τοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς ἠθικῆς, ἀδύνατον νὰ ὑπάρξωσιν ἐφημερίδες συνηγοροῦσαι ὑπὲρ ἀρχῶν τὰς ὁποίας αὐτρί οἱ πολιτευόμενοι ἀμυλλῶνται νὰ διαφθερίωσιν· ἢ ἂν ποτε ἀναφυῇ τις τοιαύτη οὐδεὶς σχεδὸν ἀνaginώσκει αὐτήν· διότι καὶ κατὰ τὸν πολυπειρότατον Πλούταρχον, « πολλῶν τάχιον ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπιρρέουσιν οἱ ἐθισμοὶ τοῖς ἰδιωτικοῖς βίοις, ἢ πᾶ καθ' ἕκαστον ὀλισθήματα καὶ πάθη τὰς πόλεις ἀνκνίμπλησι πραγμάτων πονηρῶν. » Ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς ἐλευθερίας, ἢ, ὅπως λέγομεν σήμερον, τῶν ἐλευθερίων εἶναι ἀνκνιτήρῃτως ἡ περὶ τὰς ἐκλογὰς ἐλευθερία καὶ ἀπαραβίαστος ἐνέργεια· ἀφαίρεσον αὐτήν καὶ πᾶν τὸ οἰκοδόμημα ἀποσυντίθεται ἐν ἀκαρεῖ καὶ καταρρέει. Καὶ ἐν Ἀμερικῇ, (ἐπικαλούμεθα δὲ τὸ παράδειγμα αὐτῆς διότι εἶναι ἐκ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν) ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν, ὅτε αἱ μὲν μερίδες ἀντιπαρτάσσονται, αἱ δὲ ἰδέαι συγκρούονται ἀκάθεκτοι, ὁ πόλεμος τῶν ἐφημερίδων καθίσταται φλογερὸς· μετ' αὐτὰς ὅμως ἅμα γνωσθείσης τῆς γνώμης τῶν πλειοψηφούντων, οὐ μόνον γαληνῶς ἀλλὰ καὶ κοπάζει ἐξ ὀλοκλήρου ὁ μέγας ἐκεῖνος σάλος. Ναὶ μὲν αἱ πλειοψηφίαι δὲν εἶναι ἀλάνθαστοι, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἀπατώνται· ἐκεῖ ὅμως ὅπου ἔκαστος μὲν ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἐλευθερίαν νὰ ψηφοφορῇ, ἡ δὲ ἐξουσία ἀπέχει αὐστηρότατα καὶ τῆς ἐλαχίστης καὶ τῆς πλέον ἐμμέσου ἐπεμβάσεως, αἱ ἐφημερίδες ἤθελον σιγματισθῇ ὡς ἀνατρεπτικαὶ τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἠθικῆς, ἐὰν δὲν ὑπεστήριζον τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀνωτάτης τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν. Καὶ ταῦτα διότι οἱ ἐν Ἀμερικῇ πολιτευόμενοι αἰσθάνονται, ὅτι οἱ ἡμέτεροι καταφρονοῦσιν ὑπηρετοῦντες τὸ ἴδιον συμφέρον, ὡς ἔλεγε καὶ ὁ Χρόνος τοῦ 1833 ἔτους.

Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Σ. Σάθα·

Ἐν Γαλαξιδίῳ 3 Σεπτεμβρίου 1862.

Φίλε κύριε!

Εὐχαρίστως ἐκπληρῶν τὴν αἴτησίν σας ἀνακοινῶ, ὅτι γνωρίζω περὶ τῆς ἐνταῦθα ἐκδομένης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος χειρογράφου ἐφημερίδος.

Τὸ Γαλαξιδίον, ἐνεκα τῆς ναυτιλίας καὶ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων μετὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐγκαίρως μνηθὲν εἰς τὰ περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, πρῶτον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ συγχρόνως σχεδὸν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ δι' ἐκτάκτων πεζοδρόμων εὐηγγελίσαστο τὸ μέγα γεγονός· εἰς πάντας τοὺς μεμνημένους Στερεοελλαδίτας. Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἐπαναστατικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Γαλαξιδίου, δυσφοροῦντες ἐπὶ τῇ ἀπραξίᾳ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἐπενόησαν εὐλογόν τι τέχνασμα εἰς ἐξανάγκασιν τῶν δισταζόντων καὶ ἐνθάβρυνσιν τῶν μαχομένων· ἔγραψον δηλαδὴ ἐφημερίδα διὰ τῆς ὁποίας ἐθεβαίνον πάντας περὶ τῶν συμπαθειῶν καὶ ἐνεργειῶν τῆς Εὐρώπης, ἰδίᾳ δὲ εἰς μὲν τοὺς Πελοποννησίους διεκοινοῦν τὰς ἐν Στερεᾷ μάχας, εἰς δὲ τοὺς Στερεοελλαδίτας τὰ ἐν Πελοποννήσῳ, τερατωδῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖτον παραμορφοῦντες τὰ πράγματα. Ἀρκετὰ ἀντίγραφα τῆς ἐφημερίδος ταύτης ἀπεστέλλοντο εἰς πολλοὺς, οἵτινες πολλαπλασιαζόντες αὐτὰ μετέδιδον καὶ τοῖς ἀπομεμακρυσμένοις. Κατοικοῦντες πόλιν μετὰξὺ κειμένην τῆς Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς, ἦσαν εἰς θέσιν νὰ γινώσκωσι κάλλιον παντὸς ἄλλου τὰ συμβαίνοντα, αἱ δὲ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχέσεις αὐτῶν ἀρκετὸν ἦτο τοῖς πᾶσιν ἐχέγγυον ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων. Ὄθεν μεγάλως ἐπενήργησεν ἡ ἐφημερίς τῶν ἐπὶ τῶν πνευμάτων τυφλῶς πιστευομένη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὑπὸ δὲ τῶν ὀλίγων νοσημόνων τῶν δυναμένων νὰ γνωρίζωσι καὶ πῶς τὰ πράγματα ἐπονομασθῆσα ὕστερον *ψευτο-ἐφημερίδα*, διὰ τὰς ἐν αὐτῇ γραφομένας τερατολογίας καὶ ἀνυπόφορα ψεύδη. Ὅστις μελετᾷ καλῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος θέλει ἀναγνωρίσει, ὅτι καὶ οἱ μάλλον φιλοπάτριδες καὶ φιλαλήθεις εὐρέθησαν πολλάκις εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ψευσθῶσιν, νὰ σώσωσι τὴν πατρίδα.

Χάριν περιεργείας ἐπισυναπτῶ ἀντίγραφον ἐνὸς εἰς χεῖράς μου περιπεσόντος ἀριθμοῦ τῆς ἐν λόγῳ ἐφημερίδος, τῆς ὁποίας ἕτερον ἀριθμὸν ἔχει δημοσιεύσει ὁ Κ. Ἰω. Φιλήμων.

« Ἀδελφοὶ Ρουμελιῶτα, προσετοί καὶ καπεταναῖοι τοῦ Αἰοδορικοῦ, Μακωνδρινῶν, Κράβις, καὶ ὅσοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί.

Γαλαξίδι 27 Μάρτη 1821.

«Σήμερα μὰς ἦρθαν εἰδήσεις ἀπὸ σημαντικὰ προ-
σώπατα τῆς Πόλης καὶ τοῦ Μορέως καὶ μὰς λένε
τὸ πῶς οἱ Ροῦσσοι ἐπεράσαν τὰ Μπαλκάνια καὶ τρα-
βήνε ντρίττα στὴ Μπόλη. Τὸ στράτευμα θὰ ἦνε 200
χιλιάδες τῆς στερῆς, καὶ ἑκατὸ τοῦ πελάγου (N^ο
330,000). Ἡ ἀρμάτα 8 βασιλέα, τριπόντιδες καὶ
φριγάδες 24 (N^ο 32). Οἱ Τοῦρκοι τραβιῶνται στὴ
πέρα πάντῃ.

«Πέντε Ροῦσκα καράβια ἐξεμπρηκίρισαν ἀσκέρι
στὴ Μάνη καὶ Νηόκαστρο, καὶ τράβιξαν ντρίττα τὸ
κόρφο τῆς Πάτρας γὰρ νὰ βγάνουν τὸ ἄλλο ἀσκέρι,
τὸ τσιμπιχανέ, καὶ ἑκατὸ χιλιάδες φλωριά (N^ο
400,000); πεσκέσι τῆς Ρουσσίας στοὺς Ρωμαιοὺς
τῶν ἀρμάτων.

«Οἱ Μωραΐταις πῆραν τὴ Τριπολιτσά, καὶ οἱ Μα-
νιάταις τὴ Καλαμάτα.

«Αὐριο μὰς ἔρχεται ὁ ἄρχοντας καπετὰν Ἀνδρέας
Λόντος μὲ χίλιους πεντακόσιους Βοσνιτζάνους, καὶ
ἐλπίζομε νὰ εὕρῃ οὐλὴ τὴ Ρούμελι στ' ἄρματα.

«Τὴν ὥρα ποὺ γράφομε μὰς ἦρθε γραφὴ ἀπὸ τὸν
πλότο τῶν Ρούσσιων καραβιῶνε Μαυροθαλασσίτη
πῶς ἡ ἀρμάτα ἄραξε στὸν Πάπα. (1)

«Ἀκόμη μὰς λέγει τὸ πῶς καὶ ἡ Φράντζα θέλει
τὸ Ρωμέικο.

«Ἢ βέρδιὰ μας (2) εἶδε τὰ καράβια στὸ κόρφο
μας; Καλῶς νὰ μὰς ἔρθουνε.»

Ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ πρώην γεροσι-
ατοῦ Κ. Χαραλάμπους Παπαπολίτου γεγραμμένων
ὑπ' ἑμοῦ καθ' ὑπαγόρευσίν του, ἀποσπῶ τὰ ἐξῆς λίαν
περίεργα ἐπεισόδια, σχεῖν ἔχοντα πρὸς τὴν ἐν λόγῳ
ἐφημερίδῃ τοῦ Γαλαξειδίου.

«Ἐπιστρέφων ἐξ Ἰωαννίνων ἀπῆντησα πλησίον
τοῦ χωρίου Σοφάδες τῆς Θεσσαλίας τὸν ἀπόστολον
Χατζη-Μαγούλαν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀναγνωρισθεὶς
ἔμαθον, ὅτι εἰς τὴν Μάνην ἐρθασαν 48 καράβια
Ρούσσικα, τὰ 12 ἔχουν εἴκοσι χιλιάδες στρά-
τευμα, καὶ τὰ ἐξ φορτωμένα φλωρί' ὅτι ὁ Ρου-
σικός στρατὸς ἀποδύσασθαις ἐπροχώρει εἰς Τρι-
πολιτσάν, καὶ ἀπ' ἐκεῖ διὰ τοῦ ἰσθμοῦ θέλει με-
ταβῆ εἰς Σάλονα πρὸς ἐνίσχυοι τῆς ἐπανάστα-
σεως. Ταῦτα ἐδεβαλορε καὶ ἡ ἐφημερίδα τοῦ Γα-
λαξειδίου. Αὐτὸς δὲ μετέβαινε εἰς Ἀρίσαν διὰ ν'
ἀναγκάσῃ τὸν μητροπολίτην Πολύκαρπον νὰ ἐπανα-
στατήσῃ.»

«... Τὴν 28 Μαρτίου γράμματα τῶν Γαλα-
ξειδιωτῶν πρὸς τοὺς προκρίτους τοῦ Λοιδορικίου καὶ
Μαλανδρινίου ἀνήγγελλον, ὅτι οἱ βασιλεῖς ἀπεφά-
σισαν νὰ κάμουν τὸ Ρωμέικο, καὶ ἐστεῖλαν στρα-

τεύματα καὶ χρήματα καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννη-
σον καὶ τὴν Στερεάν' συγχρόνως δὲ δεῖ καὶ εἰς
γενεράλες τοῦ Μόσκοβου ἤρχετο εἰς Λοιδορίκιον
διὰ τὰ παραλύει τὰ βιλαέτια εἰς θρονα τῆς Ρουσ-
σίας' καὶ ἐξῆς ἀπεφάσισαν οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς. »
Ἢ ἐν εἰδῇ ἐφημερίδος ἐπιστολὴ αὕτη ἐστάλη πρὸς
τοὺς προκρίτους Ἀναγνώστην Λοιδορικήν κατ' οὗτοι
δὲ συναθροίσαντες τὸν λαὸν ἀνήγγειλαν, ὅτι τὰ
πάντα ἐτελείωσαν, καὶ θέσαντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν
τότε προσελθόντα Σκαλτσοδημον ἐξῆλθον μετὰ τοῦ
λαοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ γενεράλε. Οἱ ὀλιγαριθμοὶ
Τοῦρκοι τοῦ Λοιδορικίου φοβηθέντες παρέδωκαν εὐ-
θὺς τὰ ὅπλα καὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ πρὸς ὑποδοχὴν
τοῦ γενεράλε ἐξελθόντος λαοῦ. Μετ' οὐ πολὺ ἐπα-
ρουσιάσθη οὗτος φορὼν στολὴν χρυσοκέντητον, ὅπλα
ἀργυρᾶ, καὶ διάφορα ἐπὶ τοῦ στήθους παράσημα.
(Ἦτο δὲ ὁ γενεράλες οὗτος ὁ Σκελλίων, εἰς τῶν
ἀποστόλων ἐπὶ πολὺ περιεργόμενος πρότερον τὴν
Δωριδα κατηγῶν μυστικῶς, καὶ τὴν σιγμὴν ἐκείνην
ἐξελθὼν ἐκ τοῦ ὑπογείου τοῦ πύργου τοῦ Παπαπο-
λίτου, ὅπου πρὸ πολλοῦ διωκόμενος ἐκρύπτετο. Οὗτος
μετὰ τῶν Γαλαξειδιωτῶν καὶ τῶν προϋχόντων τοῦ
Λοιδορικίου καὶ Μαλανδρινίου εἶχε προστομάσει τὴν
κωμικὴν τῶν ὑποταγῶν τῶν δύο τούτων ἐπαρ-
χιῶν.) Ἐνώπιον αὐτοῦ προσέκλιναν καὶ Ἕλληνες καὶ
Τοῦρκοι' ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς τοὺς τελευταίους
τοῖς εἶπε σοβαρῶς, ὅτι πλέον τὰ πέντε βασίλεια
ἀπεφάσισαν νὰ φτιάσουν τὸ Ρωμέικο, καὶ ὅσοι
Τοῦρκοι ὑποταχθῶν θέλουν πληροῦν εἰς τὸ Ρω-
μέικο φόρον, καθὼς τὸ Κρίμι εἰς τὴ Ρουσσία.»
Πομπωδῶς εἰσελθὼν ἐν μέσῳ πυροβολισμῶν εἰς Λοι-
δορίκιον κατῴκησεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διοικητοῦ,
καὶ ἐξέδωκε προκήρυξιν πρὸς πάντας προσκαλὼν εἰς
ὑποταγὴν. Οἱ Τοῦρκοι τοῦ Μαλανδρινίου ἐπὶ κεφαλῆς
ἔχοντες τὸν Παπα-Γεώργιον ἐκ Σεργούλας ἐπορεύ-
θησαν τὴν ἐπιούσαν (29 Μαρτίου) ἵνα χαιρετήσωσι
τὸν γενεράλε, ὅστις τοὺς ἄφησεν ἐλευθέρους, ὡς καὶ
τοὺς τοῦ Λοιδορικίου, νὰ στεῖλωσι τὰς οἰκογενεῖας
τῶν εἰς Σάλονα μετὰ τῶν ἐξ Αἰγίου ἐκεῖ προσφυγου-
σῶν. Συγχρόνως δὲ διάφοροι ἀπόστολοι ἐστάλησαν
εἰς διάφορα μέρη εὐαγγελιζόμενοι τὴν ἀνάστασιν τοῦ
γένους. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐμάθομεν, ὅτι ἡ Δυτικὴ
Ἑλλὰς δὲν ἐκινεῖτο.

»Τῶν ὁντι οἱ Κραβαρίται οὐ μόνον δὲν ἐκινεῖντο,
ἀλλὰ καὶ ἐστεῖλαν γράμματα ὑποταγῆς πρὸς τὸν
Ὁμὲρ πασάν τότε καταβαίνοντα εἰς Ἀρμίαν. Ὁ Ὁμέ-
ρης ἀπῆντησεν ὡς ἐξῆς: «Τίμιοι προεστοὶ τῶν Κρα-
βάρων καὶ λοιποί. Ἐχάρηκα, ὅτι ἐσταθῆκατε σαντί-
κιδες τοῦ βασιλῆος, καὶ ὄχι χατίνδες, ὡς τὰ βιλαέτια
Μαλανδρινίου, Λοιδορική, καὶ Σάλονα, καὶ ἀμέτῳς
ἅμα λάβετε τὸ μπουγιουρτί μου ν' ἀρματωθῆτε καὶ
ἐμβῆτε εἰς Μαλανδρίνον, Λοιδορική, καὶ ὄντας καὶ

(1) Ἀκρωτήριον Ἀρεῖος, πρὸ τῶν Πατρῶν.

(2) Σκεπός.

σκληρόνουντο, καὶ μὲ περιμένετε εἰς Σάλονα, ὅπου καὶ ἐγὼ ἔρχομαι αὖριον.» Τὸ μπουγιουρτί τοῦτο συλλεγθὲν παρεδόθη εἰς τὸν Σκαλτσᾶν ὑπὸ τῶν Πενταγιοτῶν. Συγχρόνως δὲ ἦλθε καὶ τὸ ἐξῆς γράμμα τοῦ Τσολάκογλου, προσετοῦ τῶν Ἀγράφων. «Σεβαστέ μου παπᾶ κύρ Γεώργιε. Οἱ ἀπόστολοι μᾶς ἐγέλασαν, ὅτι θὰ φέρουν χρήματα νὰ κάμωμε παλληκάρια νά'χουμε ἀμπέλια καὶ χωράφια. Ἦσαν ὅλα ψέματα, καὶ τώρα μένομε στὰς χεῖρας τῶν κλεφτῶν καὶ στὴν ἀγρίαν διάθεσιν τῶν νὰ μᾶς καίνε κάθε μέρα μὲ τὸ λάδι. Καὶ ἐγὼ, ἀδελφέ, προτιμῶ νὰ μὲ κόψῃ ἕνας βιζύρης παρὰ νὰ σκληροτυραγνοῦν οἱ κλεφταίς. Διὰ τοῦτο νίπτομαι τὰς χεῖρας καὶ φεύγω, καὶ λέγω πρὸς ἐσᾶς, ὅτι μὴ μολύνετε τὰ ἱερὰ ὀνόματα τῶν προπατόρων μας μὲ ταῖς ψευταῖς τῶν ψευταποστόλων, καὶ μὲ τὰ χάλτιζ τῶν ψευτο-ἐφημερίδων.»

«Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐλαίνην εἰσήλασεν εἰς τὴν Αὐτικὴν Ἑλλάδα στρατὸς 4,000 Τούρκων ὑπὸ τὸν Ἀχμέτ Ντέμην καὶ τὸν κεχαγιάμπην τοῦ Χουρσίτη, καὶ κατεσχένησεν εἰς τὸ Ἀντίρριον.

«Ταῦτα πάντα ἀπήλπισαν τοὺς εὐαρίθιμους ἐπανστατάς, καὶ καθεὶς πλέον σπουδαίως ἐσκέπτετο περὶ τοῦ μεγάλου κινδύνου. Μάτην ἐφθانون ἄλλεπάλληλα γράμματα ἀναγινωσκόμενα εἰς πάντας τῆς ἐν Γαλαξειδίῳ ἐπιτροπῆς τῶν ψευδο-εἰδήσεων· ὅτι τὴν δεῖρα ἡμέραν καὶ δεῖρα ὥραν ὁ Ὑψηλάρτης καὶ τὰ Ῥωσικὰ στρατεύματα ἐκυρίευσαν τὴν Ἀδριανοῦπολιν· ὅτι τὴν δεῖρα ὥραν εἰσῆλθον εἰς Κωνσταντινοῦπολιν καὶ ἐλειτούργησαν εἰς Ἀγίαν Σοφίαν. Οὐδεὶς ἤθελε ν' ἀκούσῃ τί κάθε στιγμὴν ἔγραψεν ἡ ψευτο-ἐφημερίδα τοῦ Γαλαξειδίου. Ἀπελπισία γενικὴ. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Σκαλτσᾶς ἐσκέπτετο περὶ παραδόσεως.»

Ταῦτα ἔκρινα καλὸν ἵνα διακοινώσω ὑμῖν περὶ τῆς ἐν Γαλαξειδίῳ ἐφημερίδος.

Ὁ φίλος σας ΚΩΝΣΤ. Ν. ΣΑΘΑΣ.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Συνέχ. 186 φυλλ. 441.)

Ἐν τοσούτῳ ὁ μαρκέσιος ἐράνην προτοικειούμενος τὴν σύζυγον αὐτοῦ. Τὴν φορὰν ὁμοῦς ταύτην ἡ Κ. Γκάντζ δὲν ἠπατήθη, ἀλλ' ἐνόησεν ὅτι καθὼς καὶ ὅτε ἐδειξέ ψυχρότητα πρὸς αὐτὴν, οὕτω καὶ σήμερον αἱ ῥῥδιοιργαίαι τοῦ ἀββᾶ ἦσαν προφανεῖς. Καὶ ἀληθῶς ὁ ἀββᾶς εἶχε πείσει τὸν ἀδελφόν του ὅτι τῶν ἐπτακοσίων χιλιάδων φράγκων ἡ κληρονομία ἤξιζε νὰ παραβλέψῃ μικράς τινας παραδρομὰς τῆς

γυναικὸς του. Εἰς αὐτοῦ λοιπὸν τὰς προτροπὰς ἐνδίδων ἀπεφάσισε νὰ προλάβῃ διὰ φιλοφρόνων καὶ εὐγενῶν τρόπων τὴν δυσπερέσκεϊαν τῆς μαρκεσίας, καὶ τὴν διὰ διαθήκης εἰς ἄλλον ἐγκατάλειψιν τῆς περιουσίας τῆς.

Κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐγένετο λόγος νὰ ὑπάγῃσι διὰ τινα καιρὸν εἰς Γκάντζ, μικρὰν πόλιν ἐν τῇ κάτω Λαγγουεδόκῃ. Ἄν καὶ τὸ πρᾶγμα ἦτο φυσικόν, διότι ὁ μαρκέσιος εἶχεν ἐκεῖ ἐξοχὴν, ὅμως ἡ σύζυγός του ἠσθάνθη ἀνεξήγητον θλίψιν, καθόσον ἡ πρόδρόσις τῆς σιβύλλης ἀνεγεννήθη πάραυτα εἰς τὴν μνήμην τῆς, ἡ δὲ ἀνάμνησις τῆς δηλητηριάσεως, περὶ ἧς πρὸ μικροῦ ὠμιλήσαμεν, ἐδιπλασίασε τοὺς φόβους τῆς. Καὶ δὲν συγκατετίθετο μὲν ἡ καρδιά τῆς νὰ πιστεύσῃ ὅτι οἱ ἀνδράδελφοί τῆς ἦσαν ἱκανοὶ νὰ πράξωσι τι τοιοῦτο κακούργημα, ἐγένωσκεν ὅμως ὅτι καὶ οἱ δύο ἦσαν ἀδιάλλακτοὶ ἐχθροὶ τῆς. Ἡ μετὰ βίας εἰς μικρὰν καὶ ἀπόκεντρον πόλιν καὶ ἡ διατριβὴ εἰς μεμονωμένην ἐξοχὴν, μεταξὺ νέας καὶ ἀγνώστου κοινωνίας, ἐφαίνοντο εἰς αὐτὴν ἀπαίσιος οἰωνός· γελοῖον ὅμως ἦτο νὰ ἐναντιωθῇ διότι πῶς νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἄρνησιν τῆς; Νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς φόβους τῆς; ἀλλ' ἔπρεπε τότε νὰ κατηγορήσῃ καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ· πλὴν εἶχεν ἀπόδειξιν ὅτι αὐτοὶ ἠθέλησαν νὰ τὴν φαρμακεύσωσιν; Ἐσιώπησε λοιπὸν καὶ ἀνέθετο ἐκυτὴν εἰς τὸν Θεόν.

Δὲν ἠθέλησεν ὅμως ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Δυερινῶνα πρὶν κάμῃ τὴν διαθήκην τῆς· διὸ καλέσας συμβολαιογράφον ἀφῆκε τὴν μητέρα τῆς, τὴν Κ. Ροσέν, γενικὸν κληρονόμον τῆς, ἐπὶ τῷ ὄρῳ νὰ μεταδώσῃ τὴν περιουσίαν εἰς ἐκεῖνο τῶν δύο τέκνων τῆς διαθέτου, τὸ ὅποιον ἠθελεν αὐτὴ προτιμήσῃ. Ἐκ τῶν δύο αὐτῶν τέκνων τὸ μὲν ἦτο ἄρρεν ἑξαετὲς, τὸ δὲ πενταετὲς θυγάτριον.

Τοσούτῳ δὲ ἦτο ἐντετυπωμένη εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς ἡ ἰδέα ὅτι δὲν θὰ ἔξῃ πολὺ, ὥστε καλέσας κρυφίως ἐν καιρῷ νυκτὸς τοὺς προὔχοντας τῆς Δυερινῶνος καὶ τινας ἄλλους ἐκ τῶν σημαντικωτέρων, διεκοίνωσεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ἐὰν ἀποθάνῃ, τοὺς παρεκάλει νὰ ἀναγνωρίσωσιν ὡς μόνην ἀληθινὴν καὶ ἐκουσίαν καὶ ἄνευ βίας γενομένην τὴν διαθήκην, τὴν ὅποιαν ὑπέγραψε τὴν προλαβοῦσαν, βεβαιώσας ὅτι πᾶσα ἄλλη μεταγενεστέρα ἢ ψευδὴς θὰ ἦτο ἢ διὰ τῆς βίας θὰ ὑπεγράφη. Ταύτην δὲ τὴν προφορικὴν διαβεβαίωσιν ἔδωκε καὶ ἐγγράφως καὶ ἐνπιστεύθη εἰς τὴν τιμὴν τῶν περισπτώτων. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο διήγειρε τὰς ὑποψίας πάντων, οἵτινες ἐπροσπάθησαν νὰ μάθωσι τὴν αἰτίαν· ἀλλ' ἡ μαρκεσία δὲν ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ τὸ παραμικρὸν, μόνην δὲ χάριν ἐζήτησε νὰ τηρήσῃ μυστικὴν τὴν συνεδρίαν.